

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno

AKTIVNÍ VYUŽITÍ VOLNÉHO ČASU DĚTÍ A MLÁDEŽE JAKO
PREVENCE KRIMINALITY

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:
PaedDr. Libuše Mazánková, Dr.

Vypracovala:
Ivana Burianová

Brno 2006

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci na téma „Aktivní využití volného času jako prevence kriminality“ vypracovala samostatně s použitím informačních zdrojů uvedených v přiloženém seznamu.

.....
Ivana Burianová

Poděkování

Chtěla bych touto cestou poděkovat všem pedagogům Institutu mezioborových studií v Brně, zejména pak PaedDr. Libuši Mazánkové, Dr. za metodickou pomoc, radu a trpělivost při zpracování této práce. Taktéž děkuji své rodině, která mi byla při studiu velkou oporou, za pochopení a trpělivost.

Brno, 11. dubna 2006

Ivana Burianová

OBSAH

ÚVOD	1-2
VOLNÝ ČAS JAKO HODNOTA	3
1.1 Historie volného času	4
1.2 Funkce volného času	5
1.3 Volný čas a aktivity mládeže	6
1.3.1 Výchova dětí a mládeže ve volném čase	6
1.3.2 Vliv rodiny na volný čas	7
1.3.3 Obecný přehled volnočasových aktivit dětí a mládeže	7-10
1.3.4 Trávení volného času dle věku	10-12
1.4 Aktivity v životě jedince a společnost	13
1.4.1 Trávení volného času ve 21. století	13-15
1.4.2 Význam volnočasových aktivit v životě jedince a společnosti	15
1.4.3 Generační posuny aktivit	16
Dílčí závěr	16
2. PROBLÉM KRIMINALITY MLÁDEŽE	17
2.1 Příklady kriminální činnosti mládeže	18-19
2.1.1 Mediální násilí	19-20
2.2 Faktory ovlivňující kriminalitu mládeže	20-22
Dílčí závěr	22-23

3. PREVENCE KRIMINALITY	24
3.1 Struktura prevence kriminality	24-25
3.2 Objekty prevence kriminality	25
3.3 Úrovně preventivních aktivit	25-26
3.4 Možnosti využití volného času jako prevence kriminality	26-27
3.5 Desatero pro rodiče v souvislosti s výběrem volnočasových aktivit	28-29
3.6 Zvláštnosti prevence v různých věkových skupinách	29-30
3.6.1 Prevence v rodině	31
3.6.2 Prevence v mateřských školách	31
3.6.3 Prevence v základních a středních školách	31-32
3.7 Projekt „Není nám to jedno“	32
Závěr	33
Resumé	34
Anotace	35
Literatura a prameny	36-37
Přílohy	38-41

ÚVOD

Jak již řekl jeden významný pedagog a spisovatel D. Diderot: „Volný čas tvoří nejdůležitější část našeho života“. Je to čas, který nám zbývá po splnění všech našich pracovních, školních a domácích povinností. Je to čas, který nám dává určitou svobodu, čas který patří jen nám a záleží zase jen na nás, jak tento čas strávíme. Jestli ho strávíme doma v rodinném kruhu, na zahrádce, ve společnosti přátel nebo navštívíme-li nějakou kulturní akci. Trávení tohoto času záleží také na typu naší osobnosti. Jsme-li introverti, extroverti nebo na typu našeho temperamentu, jestli jsme melancholici, sangvinici, cholerici nebo flegmatici (introvert bude volný čas trávit spíše četbou, zatímco extrovert bude hledat rozptýlení v kolektivu jiných lidí).

Obsahem první části mé práce je charakteristika volného času jako hodnoty, její funkce a význam trávení volného času v životě jedince a společnosti. V této části práce je popsán také obecný přehled volnočasových aktivit dnešních mladých lidí spolu s generačními posuny v této oblasti.

V další části mé práce je analyzován problém kriminality mládeže. Jsou zde uvedeny kasuistiky týkající se chování dětí při nadbytku volného času s ohledem na nedostatek zájmu rodičů. Práce se v této části zaměří také na vliv mediálního násilí, na kriminalitu dětí a mládeže a faktory, které tuto kriminalitu ovlivňují. Budou zde uvedeny rady pro rodiče, které jim mohou pomoci při výběrů kroužků pro své děti.

Dále se práce bude věnovat prevenci kriminality, její struktuře a objektům. Nedílnou součástí prevence kriminality je i vhodné využití volného času. Jako příklad je uveden projekt společnosti Henkel, který je zaměřen na volný čas dětí a mládeže.

Cílem mé práce je upozornit na nezbytnost zabývat se volným časem dětí a mládeže již od útlého věku. Děti by se měly učit nejen základním

potřebám, jako je hygiena, číst psát a počítat, ale také by se měly učit způsobům, jak mohou využívat svůj volný čas. Věnují-li se děti ve svém volném čase vykonávání svých hodnotných zájmů a koníčků, předchází se tak nežádoucímu kriminálnímu jednání.

Domnívám se totiž, že v současnosti se lidé více upínají na materiální statky a peníze obecně. Pro děti má větší hodnotu mobilní telefon, značkové oblečení, než třeba pohádková knížka, která by jistě měla větší výchovný efekt.

Základním přístupem k řešení problému bude přístup systémový. Hlavní metodou při zpracování bakalářské práce bude obsahová analýza dostupných materiálů a z ní logické a deduktivní vyvození závěrů, jejichž porovnání povede k vytýčení nových úkolů.

Z materiálů a zdrojů, které byly uvedeny pro tuto práci, je patrné, že pokud jsou děti a mládež vedeny od útlého dětství ke zdravému využití svého volného času, méně podléhají špatným vlivům společnosti, což je jedna z nejlepších prevencí patologických a kriminálních jevů.

1. VOLNÝ ČAS JAKO HODNOTA

Ve volném čase je možnost věnovat se činností, které máme rádi, baví nás, uspokojují nás, přinášejí nám radost a uvolnění. Volný čas je možno chápat jako opak nutné práce a povinností, dobu, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení - odpočinek, relaxace, zábava, zájmové činnosti, dobrovolné vzdělávání.

Je mnoho definic, které říkají, co volný čas je. Například definice volného času dle V. Spousty zní: „Volný čas je hodnota, která znamená především volnost od práce či dalších objektivních povinností, což jej dovoluje v obecném vědomí chápat jako opak či protiklad práce. Tato hodnota odpovídá našim potřebám, zájmům a zálibám. Naplňuje to, po čem člověk touží, co si přeje, o čem usiluje“ (Říčan, Pitharová, 1995).

Mezi činnostmi, které nás baví a činnostmi zahrnovanými do sféry povinností, které vykonávat musíme, ať již chceme či nikoliv, nevede přesná hranice. Jelikož to, co někdo považuje za povinnost, může být pro jiného příjemnou zábavou a naopak. Rozdíl je také mezi povinnostmi souvisejícími s profesí a těmi, které vyplývají z chodu domácnosti a uspokojování základních biologických potřeb.

Povinnost nemusí být považována vždy jako něco nepříjemného. Pro někoho je například práce na zahradě nepříjemnou činností a pro někoho jiného představuje formu aktivního odpočinku. Způsob trávení volného času ovlivňuje bydlení, věk, sociální podmínky, rodinná situace, zdravotní stav, vzdělání.

1.1 Historie volného času

Volný čas existoval v průběhu lidských dějin stále, aniž by byl pocíťován jako problém, aniž by zavdával příležitost k zvláštním úvahám. Střídání činnosti a odpočinku odpovídá biologickému rytmu vlastnímu živočišné říši. U člověka nabylo podoby střídání práce a volného času. V předindustriální společnosti byl volný čas výsadou vrstvy lidí, kteří nebyli bezprostředně spjatí s výrobní prací. Pracující vrstvy měly volného času nepoměrně méně. Ale již v této době zde byly náznaky využití volného času v souvislosti s náboženstvím, které stanovilo neděli jako den bez práce. I zde však docházelo k určitému omezení, protože tento čas měl být věnován Bohu.

Během staletí se však životní podmínky měnily a taktéž se měnilo i trávení volného času. Dovolená, nebo-li volný čas, který nepracujeme a máme ho plně hrazen zaměstnavatelem, nebyl vždy. Volný čas byl dříve mnohem více spjat s prací a dovolená byla prakticky něčím neznámým. Až od roku 1939 byl pracujícím uznán Národním shromážděním zákon o placené dovolené, tedy nárok na odpočinek po dobu dvou týdnů. Také byl odhlasován zákon o čtyřicetihodinové týdenní pracovní době a přiznány dva volné dny v týdnu.

Jestliže víme málo o čase práce a odpočinku dospělých, ještě pak méně o životě dětí v počátku naší historie. Od časného věku byly zapojeny do tvrdého zápasu rodiny o přežití, ale i tehdy měly děti své hry a jako dnes tehdejší dospívající trávili část svého času ve skupinách, které měly důležitou roli v dovršení socializace jedince, v nichž se dotvářela jeho psychosexuální identita. Mladí lidé se v podvečer setkávali v polích mezi vesnicemi, poznávali své potencionální partnery a oddávali se různým hrám nezřídka s erotickým podtextem (v dnešní době se tato setkání dají přirovnat k partám a diskotékám, kdy mladí lidé vyjadřují stejné sociální potřeby) (Spousta,1994).

1. 2 Funkce volného času

Volný čas tvoří určité důležité funkce. Jde především o relaxaci, kompenzaci, výchovu, osobní rozvoj, integraci, společenskou funkci aj.

Relaxace

- je důležitá pro odpočinek a načerpání nové energie pro další práci. V případě nedostatečného odpočinku může dojít až k duševnímu onemocnění (workoholismus, burtonův syndrom).

Kompenzace

- pomáhá nám vyrovnávat se zatížením v pracovním životě, odstraňuje zklamání a frustraci (např. pokud se nám něco nepovede v zaměstnání nebo ve škole a nemáme z našeho výkonu dobrý pocit, kompenzujeme si ho jiným způsobem, který nám tento pocit naplní).

Výchova a s tím i související osobní rozvoj

- možnost využití volného času k návštěvě různých kurzů, seminářů, přednášek, kde se můžeme nejen naučit novým věcem a tím si zvyšovat svůj osobní růst, ale také regulovat stres a asociální jednání.

Integrace

- volný čas strávený v rodině, rodinu upevňuje a stabilizuje.

Společenská funkce

- vytváří podmínky pro získávání sociálních zkušeností, společenského uplatnění, utváření si hodnotového žebříčku, zlepšuje komunikaci, kooperaci (setkávání se s přáteli a známými nám pomáhá překonat nelehké situace, vyslechnou nás, poradí, rozdělí se o společnou radost z nějaké události).

1.3 Volný čas a aktivity mládeže

1.3.1 Výchova dětí a mládeže ve volném čase

Děti mají relativně hodně volného času. Společnost by měla mít zájem na tom, jak děti svůj volný čas tráví. Je samozřejmé, že na prvním místě je to záležitost rodiny. Náзор, že výchovu dětí ve volném čase plně zabezpečí pouze rodina, je však mylný. Pro tuto funkci má nejen nedostatek času, ale chybí jí potřebné materiální vybavení a odborná kvalifikace. Rodina též nemůže uspokojit potřebu dětí a zejména dospívajících sdružovat se ve skupinách vrstevníků (Spousta,1994).

Pedagogické ovlivňování dětí z hlediska volného času je důležité i z výchovných důvodů. Děti ještě nemají dostatek zkušeností, nedovedou se orientovat ve všech oblastech zájmových činností, potřebují citlivé vedení, které musí být ale nenásilné. Činnosti jim nabízené musí být pestré i přitažlivé a účast na nich musí být dobrovolná. Toto pedagogické ovlivňování by mělo podporovat aktivitu dětí a mládeže, poskytovat jim prostor pro jejich spontaneitu, uspokojovat jejich potřeby nových dojmů, seberealizaci sociálních kontaktů, kladné citové odezvy, ale i uspokojovat pocit bezpečí a jistoty.

Absence pozitivních sociálních vazeb, nedostatek citu, pocit nezájmu o osobu dítěte, opakované neúspěchy ve škole, dlouhotrvající pocit nudy negativně formují jedince. S takovými jedinci se pak snáze manipuluje a hledají možnost seberealizace v sociálně závadném prostředí, což by mělo za následek narůstající závislosti mladé generace na drogách, hracích automatech a kriminalitu dětí a mládeže a obecně.

1.3.2 Vliv rodiny na volný čas

Způsob využívání volného času u dětí je ovlivňován sociálním prostředím, a to zejména rodinou. Rodina slouží svým dětem jako vzor, ať již pozitivní nebo negativní. V rodině získáváme první zkušenosti s využíváním volného času. Děti napodobují své rodiče a ve značné míře přebírají jejich životní styl, a tedy i způsob trávení volného času. Vliv rodičů sourozenců i dalších příbuzných je však obrovský a v každém případě velmi silně a trvale člověka ovlivňuje.

Rodiny, které neplní dobře svoji výchovnou funkci, se velmi často vyznačují nezájmem o to, jak dítě tráví svůj volný čas. Školy, výchovná zařízení i další subjekty mají možnost tento nedostatek do určité míry kompenzovat kvalifikovaným pedagogickým vedením. V opačném případě je vývoj dítěte ohrožen vlivem nežádoucích vrstevnických skupin, který narůstá v období dospívání, kde je jeho vývoj ohrožen nežádoucími vlivy jako je agresivita, šikana, vandalismus, brutalita, nežádoucí sexualita, alkohol, nikotin, drogy (Spousta, 1994).

1.3.3 Obecný přehled volnočasových aktivit dětí a mládeže

Tabulka č. 1 aktivity mládeže ve věku 15 – 30 let

Aktivita	Index	Pořadí aktivit
sledování televize	4,63	1
poslech rozhlasu	4,25	2
povídání si s přáteli, známými	4,25	3
poslech CD	4,18	4
četba novin, časopisů	4,12	5
domácí práce	3,49	6
četba knih	3,40	7
schůzka s partnerem	3,40	8

Aktivita	Index	Pořadí aktivit
odpočinek, nicnedělání	3,22	9
milenecké aktivity	3,03	10
procházky, toulání se	2,97	11
sexuální aktivity	2,96	12
návštěva kavárny, restaurace	2,86	13
studium příprava na školu	2,70	14
práce s počítačem	2,53	15
sledování videa, DVD	2,50	16
aktivní sportování	2,46	17
návštěva diskoték, tanečních zábav	2,37	18
návštěva kina	2,23	19
návštěva večírku	2,20	20
mimoškolní vzdělání	2,16	21
turistika, trempování	2,15	22
chov zvířat	2,11	23
výstavba a údržba domu	2,05	24
práce na zahradě	1,96	2
psaní dopisu, deníku	1,94	26
vedlejší výdělečná činnost	1,93	27
oprava a údržba kola, motocyklu, auta	1,92	28
hudební a dramatická činnost	1,90	29
ruční práce	1,89	30
návštěva koncertů populární hudby	1,82	31
výtvarná činnost	1,81	32
návštěva sportovního utkání	1,80	33
návštěva výstavy, muzea, galerie	1,71	34
kutilství	1,70	35
návštěva divadla	1,69	36
počítačové hry, automaty	1,67	37

Aktivita	Index	Pořadí aktivit
individuální duchovní aktivity	1,43	38
sběratelství	1,41	39
návštěva koncertů vážné hudby	1,33	40
chalupaření	1,32	41
veřejně prospěšná činnost	1,18	42
náboženský život	1,18	43

Pramen: SAK, P. Proměny české mládeže

Tabulka s indexy a pořadím aktivit podává základní výpověď o obsahu a struktuře volného času mladé generace jako celku. Můžeme tedy tyto činnosti rozdělit do několika skupin:

1. Ke každodenní činnosti dětí a mládeže patří sledování televize. Dále se řadí činnosti, které jsou provozovány častěji než 1x týdně - poslech rádia, povídání si s přáteli, přehrávání DVD, četba novin a časopisů, hry na PC.
2. Do týdenních aktivit je zařazena domácí práce, četba knih, schůzka s partnerem a odpočinek – „nicedělání“. Základ trávení volného času ale tvoří především pasivní příjem obsahu estetických hodnot a informací z hromadných sdělovacích prostředků, což ukazuje na obrovskou moc masmédií a tvůrců kultury nad mladou generací.
3. Mezi měsíční aktivity patří např. – aktivity milenecké a sexuální, procházky, návštěvy restaurací a kaváren, studium, práce s počítačem, sledování videa a DVD, aktivní sportování.
4. Činnosti s více než měsíční frekvencí – „mejdany“, mimoškolní vzdělávání, turistika a chov zvířat.

5. Činnosti s frekvencí menší než měsíční - studium, příprava na povolání a zvyšování kvalifikace - patří k sociologické charakteristice skupiny mládeže. (Pozice této činnosti vypovídá o značné laxnosti mladé generace k otázce vlastní připravenosti na trh práce v podmínkách konkurence tržní ekonomiky).

1.3.4 Trávení volného času dle věku

Náplň volného času se nejvíce mění s věkem. Děti svůj volný čas tráví v závislosti na své tělesné i duševní zralosti, která se liší v různých vývojových obdobích.

Předškolní věk

Předškolní věk, nebo-li věk od 3. – 6. roku života. Vytvářejí se základní rysy osobnosti. Je to období rozhodující pro další vývoj. Právě v předškolní věku by měli rodiče dbát na kvalitu trávení času se svým dítětem a měli by mu jít příkladem. Pro děti v tomto věku je charakteristická nápodoba, kdy si často hrají „na někoho“. Jsou to buď pohádkové bytosti nebo a také velmi často hra na „tatínky a maminky“.

V předškolním věku jsou často děti kruté a necítí, že živý organizmus je skutečně živý. Je proto vhodné, aby děti právě již od mateřské školky byly vedeny k nějaké aktivní činnosti.

Školní věk

Pro děti i rodiče to bývá „událost“, která je velkou životní změnou. Dítě vyžaduje zmobilizovat veškeré své adaptační mechanismy (přizpůsobit se), přijmout autoritu učitele a v neposlední řadě se musí integrovat do skupiny spolužáků. Normálně vyvíjející se dítě se snaží být co nejvíce aktivní, spolupracuje s ostatními a chce poznávat své okolí. Na jeho výkonech závisí jeho sebehodnocení. Špatně snáší neúspěchy a je-li jich mnoho, může se

u něho trvale fixovat pocit nedostačivosti nebo méněcennosti. Dítě vyhodnotí své snažení za úspěšné nebo neúspěšné podle toho, jak je jeho snažení někým subjektivně důležitým oceněno nebo znehodnoceno. Výsledek samotný není pro dítě až tak důležitý. Kolem devátého roku je dítě schopno empatie - vcítění se do druhého člověka a na základě toho reagovat. Postupně se osamostatňuje a vliv autorit se zeslabuje. Tento posun lze dobře sledovat ve školní třídě, kdy zpočátku je dítě silně fixováno na učitele, který je pro něho mnohem významnější osoba, než spolužáci. Tento poměr se však časem vyrovnává a zhruba po desátém roce věku dítěte jsou před učitelem upřednostňováni spolužáci - dítě se stává solidárním. Má silnou potřebu začlenit se do skupiny vrstevníků. Toto začlenění je z hlediska sociálního vývoje dítěte velmi důležité, protože plní funkci jakési přípravy na budoucí intimní a přátelské vztahy, což hraje v životě jedince důležitou úlohu.

Pubescence

Fáze dospívání mezi 12. - 15. rokem života člověka je doba celé řady dramatických změn, kladoucí značné nároky jak na jedince samotného, tak na jeho okolí. Projevy dospívání se v chování liší individuálně, a to jak v kvalitě tak i intenzitě. S některými „to mlátí“, jiní tuto dobu prožívají naprosto klidně. Pubescent si aktivně utváří vlastní identitu - hledá své místočko na slunci. Status „dítě“ se začíná pomalu měnit na status „dospělý“. Hormonální změny ovlivňují rovněž psychiku pubescenta, a to hlavně ve směru zvýšené emoční lability, pocit ztráty jistoty (změny obecně navozující znejistění), tlak okolí a další faktory. Toto všechno představuje pro dospívajícího velkou zátěž, z níž plyne typická rozkolísanost prožívání a projevů pubescenta. Dospívající jsou především ve vztahu k dospělým uzavřenější, ve svém chování impulzivní, nepředvídatelní a silně vztahovační.

Pubescent přemýšlí abstraktně, představuje si kým by se chtěl stát, přičemž často i utíká k nereálným fantaziím - dennímu snění. Velmi často bývá tématem tohoto snění vlastní všemocnost a erotika. Své myšlenky považuje za naprosto jedinečné, a proto je nemůže nikdo jiný pochopit. Typické pro toto období jedince je i to, že nesnáší kompromisy a usiluje o jednoduché,

přímočaré řešení. Je vášnivým diskutérem a své názory považuje ze jediné správné. S pubescenty se velmi často špatně komunikuje, pro jejich vztahovačnost, časté výbuchy a nepřiměřené reakce. Dospělí naopak projevují málo pochopení a často nadbytečně zkoušejí uplatnit svou autoritu. V tomto věku je velmi důležitá skupina vrstevníků, se kterými sdílejí zájmy i starosti.

Adolescence

Adolescence probíhá přibližně mezi 15. - 20. rokem života. Na začátku je pohlavní zralost a ukončení povinné školní docházky, na konci pak ekonomická nezávislost a nástup do práce (což se netýká např. vysokoškolských studentů). Je to přechodné období, které člověku slouží k urovnání si vlastních hodnot, postojů a cílů, aby následně dokázal nakládat s dvěma základními atributy dospělosti - svobodou a odpovědností.

V této fázi se dotváří identita - dospělí jedinec v optimálním případě ví, kým je - tedy zná své vlastnosti, své slabé a silné stránky, je si vědom limitů svých možností a vytýčil si realistické cíle. Nachází svou vlastní identitu. Buď převezme nějaký prefabrikovaný vzorec od rodiny či jiných lidí, nebo si vytvoří identitu sám.

Mění se vztah mezi dospívajícími a jeho rodiči. Uvolňuje se z vazeb na rodinu, ale současně ještě není schopen fungovat zcela samostatně, potřebuje oporu od lidí, kteří jsou na tom podobně, s nimiž také sdílí své prožitky a získává sociální dovednosti. Případná extravagance v oblékání, účesů a pod. signalizuje většinou právě příslušnost k nějaké skupině. Životní styl a normy „party“ jsou pak takřka jedinou hodnotou, orientačním bodem a jistotou, kterou adolescent nachází. Bohužel na této cestě nachází často alkohol, drogy, násilí, promiskuitu a kriminalitu a někdy se stává i členem různých náboženských sekt.

1.4 Aktivity v životě jedince a společnost

1.4.1 Trávení volného času ve 21. století

V poslední dekádě 20. století se společnost začala zásadně proměňovat, což se projevilo také ve způsobu trávení volného času. Lidé často tráví svůj volný čas nakupováním, kdy mnohdy celé rodiny navštěvují obchodní centra a kupují vše, co je v reklamních akcích. Jednotlivé rodiny mnohdy i závodí, kdo nakoupí rychleji a děti bývají odloženy v dětských koutcích u velkoplošné televize. Nemluvě o tom, že peníze, které tito lidé „ušetří“ na slevách obratem utratí v jednom z mnoha rychlých občerstvení, kde nabízejí velmi nekvalitní stravu. (Není potom divu, že vzrůstá procento obézních lidí, a to nejen dospělých, ale i dětí. Tento problém se mimo jiné rozšiřuje v celosvětovém měřítku).

Fenoménem společnosti se stávají peníze a konzumní způsob života. Tradiční hodnoty zanikají. Bohužel mnoho z nás si ani neuvědomuje, že děti tuto změnu vnímají mnohem citlivěji než my. Rodiče se snaží zabezpečit rodinu finančně a kupují svým dětem nejnovější modely mobilních telefonů, značkové oblečení a drahé hračky, jako kompenzaci nedostatku času strávenými s nimi. Měli by si uvědomit, že čas neúprosně běží a že možná jejich dítě bude mít všechny vymoženosti moderní doby, nejlepší a nejdražší oblečení, bude jezdit na drahé zahraniční dovolené, ale po citové stránce bude strádat. To pak může vést k citovému ochlazení, v horším případě i k duševnímu onemocnění.

Rodiče se pak často diví, když jejich dospělé děti nejeví o své rodiče ve stáří zájem. Dítě se sice zásluhou rodičů stane v dospělosti úspěšným podnikatelem, který je finančně zajištěn, ale bohužel vlivem výchovy mu chybí dostatečná dávka empatie, soucitu a porozumění a necítí vůči nemocným rodičům žádnou zodpovědnost. Rodiče si však plně neuvědomují fakt, že za chování svých dětí nesou velkou vinu právě oni tím, že v nich dostatečně neprohlubovali sociální citění.

Obecně převažují rodiny pouze s jedním dítětem. Takto vychovávané děti se projevují jako individualisté, a to jak doma tak ve škole. Nejsou zvyklí se obvykle dělit, jsou sobečtí a mnohdy i rozmazlení. Děti ztrácejí představu o hodnotě peněz a chtějí stále víc. Skoro každé dítě má mobilní telefon (jen o letošních Vánocích to bylo přání 90% dětí), MP přehrávač a jiné, ne zrovna levné věci. Doma mají počítače, u kterých tráví většinu volného času hraním počítačových her, které jsou často velmi brutální a děti zvláště v mladším věku pak těžko rozpoznávají realitu od pouhé hry.

Také pornografie není pro děti již na nižším stupni základních škol nic neznámého. Přičemž děti pornografie poškozuje tím, že jim zkracuje dětství, předčasně probouzí sexuální citění. Navíc bere milostnému životu to, co je na něm nejkrásnější: něhu, tajemství, krásu objevování (Vážanský,1993)

Neúměrné potlačení ostatních společenských funkcí ve prospěch ideologie, politiky či ekonomiky přináší společnosti v dané vývojové fázi nové problémy, které se v plné míře vztahují i na oblast volného času dětí a mládeže. Jestliže společnost zabezpečí kvalitní trávení volného času dětí a mládeže, urychlí tím rozvoj obecných i specifických schopností mladé generace a potlačí rozvoj negativních sociálních rysů. Ve sféře volného času se rozhoduje o rozvoji talentu mladého jedince a naplnění jeho potřeb a zájmů a na druhé straně se tlumí tendence k negativnímu sociálnímu zrání.

Volný čas ve svém rozsahu a obsahu je spjat s určitým typem společnosti, kterému odpovídají hodnoty, instituce, vzorce chování a sociální mechanismy spojené s naplňováním volného času. V současnosti se nacházíme v přechodném stavu mezi liberálním společenským režimem a předlistopadovým socialistickým režimem, a proto i volný čas vypovídá o určitém bodu společenské transformace. Dochází ke komercializaci kultury, neprofilují se, anebo zanikají instituce zájmové umělecké činnosti, snižují se či ruší státní dotace, hledají se nové formy ekonomické podpory státu činnosti dětí a mládeže ve volném čase, např. formou dotací a projektů (Spousta,1993).

Škála frekvence volnočasových aktivit usiluje o postižení přirozených, biosociálních životních rytmů. Vychází z biologického a sociálního rytmu života člověka a společnosti. Střídání dne a noci, střídání spánku a bdění, odpočinku a aktivity obsahuje základní rytmus lidského života. Na tento přírodně určený rytmus navazují další cykly, které mají sociální charakter. Týdenní cyklus vycházející z judaismu a křesťanství rozlišuje několikadenní úsek pracovní aktivity a menší časový úsek odpočinku, který měl člověk věnovat povzbuzení mysli od existenčních otázek a starostí o obživu a věnovat tento čas duchovním otázkám.

1.4.2 Význam volnočasových aktivit pro život jedince a společnosti

Volný čas a volnočasové aktivity dětí a mládeže mají svá specifika. V období sociální ontogeneze se utváří hodnotový systém jedince a hledají se cesty jeho uplatňování a objektivizace s reálným chováním a činnostmi. Sociální pozice dětí a mládeže, pro kterou je charakteristická nízká zakotvenost v systému sociálních rolí, umožňuje mládeži oproti dospělým větší sociální flexibilitu a dynamiku. V žádném dalším životním období není jedinec schopen zajímat se o tak široké spektrum zájmových aktivit jako v dětství a mládí. Další vývoj jde spíše cestou redukce zájmového spektra a prohlubování určitého zájmu. Životní způsob a volný čas jedince v dospělosti je modifikací danou vývojem a rolemi spojenými s určitou životní fází. Sféra volného času dětí a mládeže a obsahové naplnění jejich volného času má proto význam pro celoživotní orientaci člověka. O vyhraněné profesní orientaci v dospělosti vypovídá obsah volného času v dětství a mládí. (Spousta,1993).

1.4.3 Generační posuny aktivit

Vlivem změn ve společnosti se mládež většinou činností ve volném čase postupně věnuje méně. Pokles je patrný především u kulturních aktivit. Mládež

ve věku 15. - 18. let se aktivně méně věnuje sportu, turistice, trampování, je méně v přírodě a méně navštěvuje sportovní utkání. Jednou z příčin je komercializace sportu, včetně rekreačního a relaxačního. Sportování je na hranici ekonomické únosnosti a mládež, která je většinou finančně závislá na rodičích, ne vždy nachází na sport peníze. Dalším důvodem je tlak masové kultury, především komerční televize. Pro velkou část mládeže toto představuje zábavu bez námahy (Spousta,1993).

Závěr:

Způsob využívání volného času je jedním z důležitých ukazatelů životního stylu, projevuje se v chování i způsobu využívání a ovlivňování materiálních i sociálních životních podmínek.

Z hlediska času lze členit lidi podle toho, jakou hodnotu volnému času přisuzují. Pro některé lidi je největší hodnotou práce, volný čas někdy posuzují dokonce jako něco nepatřičného a nesprávného. Jiní lidé podrobí celý svůj život pouze zájmům a koníčkům, bez ohledu na práci a rodinu. Ani jeden z těchto přístupů k volnému času není správný. Ideálním řešením je dokázat uvést do rovnováhy pracovní i jiné povinnosti a svůj volný čas.

Každý člověk má svůj individuální systém hodnot, který se utváří vlivem životních podmínek a aktivitou jedince. Hodnotová orientace člověka se projevuje ve známém protikladu mít, či být. Mnozí lidé se zaměřují spíše na nákup drahého zboží, např. sportovní vybavení, aut, zajištění zahraničních dovolených, než na jejich skutečné využití ve volném čase.

2. PROBLÉM KRIMINALITY MLÁDEŽE

Kriminalita mládeže, jako součást kriminality vůbec, je negativní sociální jev charakterizovaný porušováním právního řádu, jehož subjektem jsou mladí lidé. Motivy, pohnutky a příčiny, které vedou mládež k tomuto protispolečenskému chování, jsou různorodé. Většinou však úzce souvisí s patologickými jevy jako je například alkoholismus, drogy, tabakismus, patologické hráčství, šikana. Za všemi těmito jevy jsou peníze, a většinou nemalé (např. dávka heroinu stojí 1 000,- Kč). Mladí získávají peníze na tyto své „záliby“ různými způsoby. Jedním ze způsobů je kriminální činnost.

Podle policejních statistik za rok 2005 spáchali mladiství a děti méně trestných činů než v roce 2004, snížil se zejména počet krádeží a násilných skutků, avšak zvýšil se podíleli na větším počtu vražd. Nezletilí, tedy děti do 15 let spáchali loni 3319 trestných činů. Mladiství ve věku 15 až 18 let se dopustili 7886 trestných činů.

Tabulka č. 2

Statistický přehled trestné činnosti páchané dětmi, mládeží a mladistvými v období od 1.1.2005 - 28.2.2005.

	Počet		
	děti	mládež	mladiství
Drogy	15	22	37
Ostatní majetková trestná činnost	18	16	34
Loupeže	34	90	116
Krádež vloupáním do pohostinských zařízení	1	10	10
Krádež vloupání do bytů	15	36	50

Pramen: Statistika PČR

2.1 Příklady kriminální činnosti mládeže

Dětská krutost se projevuje v nejrůznějších formách a je až neuvěřitelné, čeho všeho jsou děti schopné. Bezcitně utýrají bezbranná štěňata, kočky, želvy. Týrání zvířat je projev obrovské agrese, při které si dítě opojené mocí vybere oběť. Je to v podstatě to samé jako šikana spolužáků. Rozdíl je však v tom, že když dítě týrá zvíře, nemusí se bát nějaké zpětné reakce. Zvíře to na něj neprozradí. Proto míra agrese vůči zvířeti bývá často přímější než vůči jinému dítěti.

Některé děti jsou brutální a kruté ze msty. Příkladem je chlapec, který poléval kočky hořlavinou a zapaloval je. Když se ho ptali, proč to dělá, odpověděl, že ho kdysi jedna kočka škrábla. Některé děti zase, třeba jen tak pro legraci, uvaří rybičky v akváriu.

Jeden z nejotřesnějších případů dětské krutosti se stal před pár lety v bažantnici Hájek na Mladoboleslavsku. Pět malých kluků ve věku osm až jedenáct let se nudili, a tak se domluvili, že půjdou do blízké bažantnice na bažanty. Vzali si lopaty, ptáky nahnali do kouta a začali do nich mlátit. Výsledkem řádění dětí bylo přes sto umlácených bažantů, ostatní utekli nebo byli zmrzačeni. Ještě snad více šokující byl ovšem lhostejný postoj rodičů těchto dětí. Nejen že necítili potřebu omluvit se, ale někteří dokonce hrozný čin svých dětí bagatelizovali.

Velkou míru odpovědnosti za kruté chování dětí mají rodiče a společnost svou nevšímavostí a lhostejností. Vždyť většina dětí, které mají na svědomí nějaké podobné činy jsou naprostými outsidersy. Ostatní děti je nevzaly do party a ony si musely dokázat, že mají určité místo na slunci. Byly ostrčeny a chtěly zaujmout. Potřebovaly si dokázat vlastní důležitost. Jednalo se spíše o slabší jedince, převážně kluky. Právě proto si vybrali zvířata, která pak týrali svému okolí na odiv.

Dalším případem, co může s dítětem udělat nedostatek rodičovské lásky, zájmu a péče, je čin patnáctiletého Tomáše. H. Toho nevšímavost rodičů dovedla až do vězení za nejzávažnější zločin - brutálně a s rozmyslem zavraždil svého o rok mladšího kamaráda. Když kriminalisté tělo našli, mysleli si

v první chvíli, že to musel udělat sadomasochistický pedofil. Postupem času byli překvapeni, když bylo čím dál tím jasnější, že chlapce zavraždil jeho patnáctiletý kamarád – drobný blondatý chlapec. Chlapec se zanedlouho k vraždě přiznal a vyšlo najevo, že oba chlapci, o které rodiče nejevili příliš zájem si přivydělávali homosexuální prostitucí, aby měli peníze na počítačové hry a automaty. K vraždě došlo tak, že zavražděný kamarád slíbil Tomášovi půjčit sto korun na nákup letadélka, jenže půjčku stále odkládal. Tak si to s ním Tomáš vyřídil „po chlapsku,..“ Nejsmutnější na tom ovšem je, že tento chlapec nemusel vrahem nikdy být, protože podle psychologů a psychiatrů je velice inteligentní a kdyby vyrůstal v „normálním“ rodinném prostředí, mohl být „normální“ kluk s vynikajícím prospěchem. Bohužel byl pedagogicky a výchovně zanedbaný a nejcennější hodnotou se pro něho staly peníze, které mu symbolizovaly „ráj“.

Moderní děti mají obecně oproti starším generacím odlišnou zkušenost se smrtí. Smrt znají hlavně z televize a počítačových her, kde se někdo zabije a za chvíli zase vstane. Děti pak těžce chápou rozdíl mezi smrtí „jako„ a smrtí „doopravdy,..“ Pohřby, které se dříve pořádaly, především na vesnicích, kdy měli pozůstalí možnost se se zemřelým rozloučit, proto měly určitý význam. Děti při takové příležitosti mohly lépe pochopit otázku smrti a hodnotu lidského života.

2.1.1 Mediální násilí

Další velkou hrozbu představuje pro děti a mládež mediální násilí. Jednak proto, že promítané scény bývají příliš krvavé a kruté, drastické až sadistické. Jednak proto, že nespravedlivé, zločinné násilí ve filmech (i ve zpravodajství) vítězí a bývá líčeno se sympatií. Násilí, byť „měkčí“, zaplavuje spolu s ničením věcí, i dětské pořady. Největším nebezpečím jsou brutální počítačové hry, kde je dítě samo v roli agresora (Vážanský,1993).

Nadměrné množství času, které tráví děti i dospělí audiovizuální mediální zábavou, vytlačuje ze života aktivní způsob trávení volného času, brzdí rozvoj řeči a představivosti, potlačuje tvořivost a družnost, oslabuje citové

vztahy. Objevují se i fyzické problémy (obezita) vlivem reklam na údajně „zdravou svačinku“ a vysedáváním u televize a PC.

2.2 Faktory ovlivňující kriminalitu mládeže

Alkohol a drogy jsou nebezpečné všem dětem a dospívajícím, ale za určitých okolností toto nebezpečí vzrůstá. Jedním z faktorů je například porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou, sklony k násilí, zanedbané děti, děti trpící úzkostí a strachem, špatný prospěch ve škole, rodinné problémy, problémy s alkoholem u rodičů.

Porucha pozornosti s hyperaktivitou

Tento problém je poměrně častý. Projevuje se nadměrnou aktivitou, neposedností a roztěkaností. Tyto děti působí dojemem nešikovnosti, jejich nálady často kolísají. Hůře se soustředí, mívají problémy ve škole s chováním, ale i s prospěchem, i když mohou být chytré. Péče o dítě s touto poruchou je náročná a vyžaduje spolupráci pokud možno obou rodičů. Tyto děti potřebují pravidelnost ve spánku, jídle i učení. Vhodné je klidné prostředí. Učit se nebo pracovat krátce a častěji.

Sklon k násilí

Sklon k násilnému jednání zvyšuje riziko nejružnějších komplikací včetně horšího přizpůsobení ve společnosti, kriminality a problémů působených alkoholem a drogami. Prevence by zde měla být zaměřena především na osobní příklad rodičů. Dítě se od nich může naučit, jak řešit rozpory a konflikty nenásilně a na úrovni. Mimořádně rizikový je vliv sdělovacích prostředků.

Děti zanedbané s nedostatečně uspokojenými citovými potřebami

Zanedbané děti vyrůstají v prostředí chudém na informace a zkušenosti a nemají možnost naučit se věcem, které jejich vrstevníci dávno znají (péče o zevnějšek, čistota, schopnost komunikovat s druhými, nedostatek kvalitních zájmů). Jsou to děti pocházející často z chudých rodin a z rodin, kde je velký počet sourozenců a kde dospělí nemají na dítě čas. Citová deprivace (nedostatečné citové uspokojení) nastává ovšem i v zdánlivě normálních rodinách. Lásku v takových rodinách někdy nahrazují hračky, drahé dárky a televize. Tyto děti někdy svým zlobením provokují („lépe, když se na mě máma zlobí, než aby si mě nevšímalala,“). Výzkumy jasně prokázaly, že pro zanedbané děti je v prevenci nejdůležitější nabízení lepších možností - rozvíjení zájmů, učení, péče o zevnějšek, kultura.

Dítě trpící strachem a úzkostí

Děti různého věku mívají strach (ze samoty, ze tmy, z určitých zvířat apod.) Návyk na alkohol a některé drogy někdy vzniká jako pokus odstranit úzkost a strach. Zkušenosti ukazují, že i v náročných situacích zůstávají tyto děti klidné, pokud klid zachovají i dospělí kolem nich.

Špatný prospěch ve škole

Děti, které jsou kvůli špatnému prospěchu nebo z jiných důvodů ve špatné pozici v kolektivu vrstevníků, jsou alkoholem a drogami ohroženější. Podobně jako duševní problémy mohou mít poruchy chování i školní neprospěch mnoho příčin - školní nezralost, pubertální výkyvy v prospěchu, špatný zdravotní stav dítěte, přeučené leváctví, zanedbané děti, nebo trpící poruchou pozornosti s hyperaktivitou.

Problémy s alkoholem a drogami u rodičů

Důležité je aby dítě, které má v rodině někoho mající problém s alkoholem vědělo, že drogy a alkohol jsou pro něj nebezpečnější než pro dospělé, protože organismus dítěte či dospívajícího se s nimi hůře

vyrovnává tělesně i duševně. Alkohol a drogy jsou pro ně také nebezpečnější než pro vrstevníky, protože ti většinou problém tohoto typu nemají.

Rozvod rodičů

Případný rozvod rodičů pro dítě znamená ztrátu „samozřejmosti„- jistoty rodiny. V takovém případě je důležité situaci vysvětlit dítěti, tak aby bylo schopno ji pochopit. Dítě nesmí být postaveno do role, že se ho rozchod rodičů netýká. Takové dítě si bude nějaké vysvětlení hledat samo. Často se pak stává, že za důvod rozpadu rodiny označí sebe, což má stejně jako, ztráta rodičovské lásky a pocitu bezpečí, nepříznivý vliv na jeho další vývoj.

Závěr:

Vždyť vždy byli kluci, kteří trhali broučkům nožičky, tahali kočky za ocas. Společnost takové chování malých dětí toleruje, ale i tyto projevy by měli rodiče ihned zastavit a vysvětlit dítěti, že něco podobného se nesmí. Patří to však k experimentům dětí předškolního věku. Pak se začne vytvářet nějaký soucit a vnitřní překážka, hranice, která v podobném chování brání.

Předcházet agresivitě a celkově kriminalitě mládeže by se mělo především prevencí. Základem je bezpochyby rodina a její přístup k rodině. Rodiny můžou mít různý charakter a přesto dítě může být vedeno a vychováno k významným hodnotám pro člověka, ke kterým volný čas beze sporu patří.

Děti, které jsou od mala vedeny k jakékoli zájmové činnosti, nemají čas vymýšlet „lumpárny“, nehledě na to, že mají kolem sebe kamarády, většinou vrstevníky, kteří mají stejné zájmy, tak nemají potřebu se jeden před druhým předvádět. Lidé obecně svůj volný čas netráví smysluplnými zájmy. Což je škoda, protože by se nemělo zapomínat na to, že dospělí jsou pro své děti velkým vzorem a děti se přirozeně učí nápodobou.

3. PREVENCE KRIMINALITY

Prevence kriminality zahrnuje soubor nerepresivních opatření, tedy veškeré aktivity vyvíjené státními, veřejnoprávními i soukromoprávními subjekty směřující k předcházení páčání kriminality a snižování obav z ní. Patří sem opatření, jejichž cílem či důsledkem je zmenšování rozsahu a závažnosti kriminality a jejích následků, ať již prostřednictvím omezení kriminogenních příležitostí, nebo působení na potenciální pachatele a oběti trestných činů. Jedná se o opatření sociální prevence, situační prevence, včetně informování veřejnosti o možnostech ochrany před trestnou činností a pomoci obětem trestných činů.

Prevence kriminality úzce souvisí s prevencí dalších sociálně patologických jevů, z nichž k nejzávažnějším patří nejrůznější formy závislosti a sociální vyloučení (drogy, alkohol, patologické hráčství atd.)

3.1 Struktura prevence kriminality

Sociální prevence

Sociální prevence je součástí sociální politiky. Představuje aktivity ovlivňující proces socializace a sociální integrace a aktivity zaměřené na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek, které jsou považovány za klíčové příčiny páčání trestné činnosti.

Situační prevence

Staví na zkušenosti, že určité druhy kriminality se objevují v určité době, na určitých místech za určitých okolností. Prostřednictvím opatření režimové, fyzické a technické ochrany se snaží kriminogenní podmínky minimalizovat.

Prevence viktimnosti a pomoc obětem trestních činů

Je založena na konceptech bezpečného chování, diferencovaného s ohledem na různé kriminální situace a psychickou připravenost ohrožených osob. Jedná se o skupinové a individuální zdravotní psychologické a právní poradenství, trénink v obranných strategiích a propagaci technických možností ochrany před trestnou činností.

3.2 Objekty prevence kriminality

- kriminogenní faktory – sociální prostředí, příčiny a podmínky kriminality,
- potencionální či skuteční pachatelé trestné činnosti,
- potencionální či skuteční pachatelé trestných činů.

3.3 Úrovně preventivních aktivit

Sociální a situační přístupy se vzájemně doplňují v primární, sekundární a terciální prevenci.

Primární prevence

– zahrnuje výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské aktivity zaměřené zejména na nejširší veřejnost. Zvláštní pozornost je zaměřena na pozitivní ovlivňování zejména dětí a mládeže (využívání volného času, možnosti sportovního vyžití).

Sekundární prevence

- se zabývá rizikovými jedinci a skupinami osob, u nichž je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachateli nebo oběťmi trestné činnosti (specializovaná sociální péče), je zaměřena na sociálně patologické jevy (např. drogové a alkoholové závislosti, záškoláctví, gamblerství, vandalismus, interetnické konflikty, dlouhodobá nezaměstnanost) a příčiny kriminogenních situací.

Terciální prevence

- spočívá v resocializaci kriminálně narušených osob (pracovní uplatnění včetně rekvalifikace, sociální a rodinné poradenství, pomoc při získávání bydlení apod.). Jejím cílem je udržet dosažené výsledky předchozích intervencí a rekonstrukce nefunkčního sociálního prostředí.

3.4 Možnosti využití volného času jako prevence kriminality

Jedním z důvodů, proč mladý člověk sáhne po alkoholu nebo droze, může být nuda a zvědavost. Dítě, které není vázáno k rodině nebo ke zdravé skupině lidí mimo ní, je více ohroženo. Abychom uvedenému problému předešli, musíme:

- posílit vazbu dítěte na rodinu,
- povzbuzovat dítě ke kvalitním zálibám mimo rodinu,
- rozvíjet u dítěte sportovní, tělesnou a duševní aktivitu.

Delikvence vždy souvisí s celým zřízením, v němž dítě žije. Proto je důležité hledat těžiště prevence kriminality dětí a mládeže v rodině, škole, ale i nově vznikajících organizacích, v nichž mladí mají možnost výběru podle svých individuálních zájmů a předpokladů.

Jedním z možností, jak mohou děti trávit svůj volný čas, jsou střediska pro volný čas dětí a mládeže (Domy pro děti a mládež, stanice zájmových činností), která jsou zřizována školskými úřady nebo obcemi. Dříve se tato střediska jmenovala „Dům pionýrů a mládeže“. Tato střediska organizují různé zájmové činnosti. Jedná se o nabídku příležitostných aktivit - výlety, výstavy, poradenská činnost, prázdninové činnosti - tábory, ale i nabídku pravidelných aktivit např. různé kroužky, soubory – pěvecký, hudební, taneční, kluby aj.

Sport

Jednou z aktivních činností pro děti a mládež je sport. Sportem si děti mohou vybit svou agresivitu, aniž by někomu ublížily. Sport má i výchovný vliv, učí děti hrát fair - play, dodržovat určitá pravidla a umět prohrávat. Při kolektivním sportu se rozvíjí sociální vztahy, kde děti mají společný cíl a dělbu práce.

Příkladem využití sportu, jako primární prevence, je volejbalová škola v Praze. Tato škola je podporována Národní protidrogovou centrálou Policie České republiky, jako prevence dětské kriminality a protidrogové prevence. Děti se zde naučí přizpůsobit se tvrdým a nekompromisním požadavkům trenérů na chování. Mnohé z nich mají totiž při vstupu do tréninkové skupiny s těmito požadavky problém. Mají špatné návyky z rodin i ze školy, kdy bylo jejich závadné chování tolerováno nebo ignorováno. Většina žáků neprošla žádnou systematickou mimoškolní výchovou, a proto mají pocit, že jejich chování je v pořádku.

V této škole má mládež také možnost informovat se o dalších mimotréninkových celoročních aktivitách – zahraniční zájezdy, pobyty u moře, soutěže, zahraniční turnaje.

Zařízení pro zájmové studium

Do této skupiny řadíme lidové školy umění, které se podílí na rozvoji vloh, schopností a nadání dítěte, dále jazykové školy a šachové kroužky. Také sem patří zájmové kluby, které rozvíjí nějakou ze specifických činností (klub mladých modelářů, včelařů).

3.5 Desatero pro rodiče v souvislosti s výběrem volnočasových aktivit

1. S kroužky je vhodné začít ve školním věku. Pokud dítě navštěvuje zájmový kroužek již v předškolním věku (např. kvůli výraznému talentu), doporučuje se podpora a dohled rodičů.
2. Neexistuje univerzální rada, návod, jak vybrat dítěti vhodný kroužek. Samozřejmě je nutné přihlédnout k možnostem dítěte, jeho zdravotnímu stavu, psychické vyspělosti. Dítě s astmatem asi nebude hrát vrcholově tenis, stejně jako dysgrafik se pravděpodobně nestane spisovatelem.
3. Výběr kroužku by měl být otázkou vzájemné dohody mezi dítětem a rodičem. Rodič se může poradit s pedagogem, na co je dítě šikovné, k čemu má vlohy. Pomoci mohou i pedagogicko-psychologické poradny.
4. Velkou roli při výběru zájmových činností hrají kamarádi, proto by rodiče měli znát kamarády svých dětí a vědět, co dělají ve volném čase.
5. Není neobvyklé, když dítě v raném věku vyzkouší několik kroužků. Nelze mu proto vyčítat nestálost. Proměna zájmů dítěte je přirozená a souvisí s jeho vývojem.
6. Dítě by se navzdory prokazatelnému talentu, nemělo do kroužku vysloveně nutit. Pravdou je, že talentované dítě musí, pokud chce dosáhnout úspěchů, hodně obětovat. Rodič by měl dítě spíše citlivě motivovat, pěstovat v něm zájem o danou aktivitu. Je rozhodně lepší mít zdravé tzv. „normální dítě“, než stresovaného, labilního génia.
7. Rodiče si často přejí, aby dítě dosáhlo toho, čeho oni sami nedosáhli a promítají do svých dětí své nenaplněné ambice. Pokud přitom nerespektují individualitu dítěte, jeho nadání a zájem, málokdy to vede ke skutečnému úspěchu.

8. Není dobré počtem kroužků dítě přetěžovat, ani když ono samo chce stíhat všechny. Je dobré s dítětem probrat všechna pro a proti, stanovit priority.
9. Na druhé straně, nezáměr ze strany rodičů o to, co dělá jeho potomek ve volném čase, může mít vážné důsledky.
10. Zájmy chlapců a dívek bývají odlišné. Na druhou stranu, hraje-li dívka fotbal, je nesmysl ji od aktivity, kterou má ráda, odrazovat.

3.6 Zvláštnosti prevence v různých věkových skupinách

Děti mají v různých věkových obdobích odlišné potřeby a zájmy. Chceme-li proto, aby byla prevence co nejúčinnější, měla by být tato prevence přizpůsobena jejich věku.

1. od narození do 1 roku - dítě tohoto věku je ve všem podstatně závislé na dospělém člověku, většinou na matce. Zkušenost s pečující laskavou matkou může dítěti v dospělém věku velmi pomoci. Z hlediska prevence je tedy důležitá péče a vřelost a uspokojování citových potřeb dítěte.
2. od 1 až do 3 let - dítě se začíná duševně oddělovat od matky a prosazovat svoji vůli. Myšlení tohoto věku je zaměřené na sebe, je magické, fantastické a nepružné. Chování rodičů by mělo být klidné a vřelé. Rodiče by měli být k dítěti laskaví, posilovat jeho zdravé sebevědomí a zároveň vymezit určitá omezení a mantinely.
3. od 3 do 6 let – dítě začíná pronikat do širšího světa mimo rodinu (školka, sousedé, vrstevníci). Vyptává se a zkoumá okolí, zjišťuje co je a není skutečné. Právě z tohoto důvodu je již v tomto věku důležité začít dítěti vštěpovat, že zdraví je nejdůležitější hodnota, a že je třeba ho chránit. Důležité je dítě upozornit na věci, kterým by se mělo vyhnout (sirky, ostré předměty, alkoholické nápoje, tabletky). Dítě má vědět, že okolní svět skrývá

jistá nebezpečí, a mělo by se jim naučit bránit. Nemůže tedy už spoléhat na všemocnou ochranu rodičů.

4. od 7 do 12 let – začíná uspokojovat své tělesné i duševní potřeby. Je schopno rozumově uvažovat. O sobě má tendenci přemýšlet černobíle podle očekávání měřítek druhých. Informace poskytované dětem tohoto věku by měly být velmi konkrétní. Je třeba zdůrazňovat hodnoty zdraví a vštěpovat jim je. (Postupně je třeba informace přeměňovat v pravidla a návyky a srozumitelně je vysvětlovat).
5. od 13 – 22 let - tento věk je problémový. Dochází k dozrávání tělesnému i duševnímu. Objevuje se i rozvíjí schopnost řešit problémy, rozhodovat se, abstraktně myslet, vytvářet hypotézy, věci spojovat. Dítě se postupně odděluje od rodiny a vytváří se předpoklady pro budoucí samostatný život. Rámec rodiny si dospívající doplňuje dalším rámcem vrstevníků a kamarádů.

Pro mladé lidi tohoto věku je velmi důležitá skupina vrstevníků, která jim může pomoci se alkoholu a drogám a tím i kriminality, která je s těmito patologickými jevy obvykle spojena, vyhnout. Mnohdy ale naopak představuje i nebezpečí. Dospělí se proto můžou dětem nabízet nejen jako zdroj informací ale především s dětmi, které se v tomto věku nespokojí jen s informacemi, o problémech diskutovat. Zneužití alkoholu nebo drog v dospívání může vést k rychlému vytvoření návyku a tomu je třeba předcházet.

3.6.1 Prevence v rodině

Pro dítě je optimální vyrůstat v kompletní a funkční rodinně, kde rodina vštěpuje dítěti od narození správné návyky a hodnoty. Měl by být vytvořený soulad mezi rodiči, ale i mezi rodiči a dětmi. V rodině se vytvářejí počátky poznání a chápání složitých vztahových otázek. Utvářejí se názory a morální kvality každého jedince. Je třeba odstraňovat negativní výchovné faktory a vytvářet optimální podmínky pro zdravý psychický a morální vývoj dítěte.

3.6.2 Prevence v mateřských školách

Prevence v předškolním věku by měla být podávána dětem především formou hry např. prostřednictvím omalovánek s tematikou drog, kouření a alkoholu. Dále obrázky různých výjevů dětí – jak se mají chovat k neznámým osobám, vzájemné chování k sobě apod. Toto je zaměřeno na potlačení nežádoucích sociálně patologických jevů (užívání drog, kouření a alkoholu). Dětem je tak vysvětlováno, že nemají brát do rukou nalezené stříkačky, nedopalky a jiné věci- zdůrazňuje se nebezpečí dotyku. Dále se učí komunikaci s cizími lidmi, jak se chovat v kolektivu, výběr kamarádů a vzájemná komunikace s nimi. Učí se dopravní výchovu za pomoci různých pomůcek – stavěcí terč, reflexní vesta, základní dopravní značky. Seznamují se s prací strážníků formou hry – „Hra na oznamovatele a strážníka“, kdy se učí použít linky 156, 158.

3.6.3 Prevence na základních a středních školách

Ve školním prostředí mohou být k prevenci využity programy za účasti vyškolených vrstevníků – „peer programy“. Důležité je aby byl program interaktivní, tj. aby v něm bylo dítě aktivně zapojeno a aby zahrnoval nácvik sociálních a jiných důležitých dovedností. Jde o připravené a vyškolené mladé lidi, kteří pracují se svými o málo mladšími spolužáky nebo mladými lidmi z okolí. Za pomoci dospělých organizují společenské večírky bez alkoholu a drog, vedou diskusní skupiny, poskytují druhým oporu i radu v obtížných situacích.

Prevence kriminality se zabývá i otázkami, které se týkají především mezilidských vztahů. Jedním z problémů mezilidských vztahů je šikana, kterou jsem si vybrala jako téma pro svou praktickou přípravu na vyučování.

3.6 Projekt „Není nám to jedno“

Od začátku školního roku byl rozjet celorepublikový projekt „Není nám to jedno“, který vytvořila společnost Henkl ČR ve spolupráci s odborníky na problematiku volného času dětí - dětskými psychology a pedagogy z dětských volnočasových sdružení. Záštitu nad projektem převzalo Ministerstvo vnitra ČR a jeho odbor prevence kriminality.

Jde o projekt, který má upozornit na problémy, které vytváří společnost v České republice. Kdy stále více jde o prostředí, ve kterém je nesnadné zajistit sociální, kulturní i osobnostní rozvoj dětí dokonce i z „normálních“ rodin.

Jde o dotazníkové šetření mezi dětmi školního věku a jejich rodiči. Cílem je zjistit, jak čeští školáci tráví svůj volný čas, jaké mají zájmy, do jakých chodí kroužků, kolik času stráví například u televize, kolik četbou knih.

Projekt chce oslovit nejen školní děti a jejich rodiče, ale všechny, kteří se pohybují v prostředí, kde děti získávají nové znalosti a zkušenosti, nebo zdokonalují své schopnosti. Tedy školy, školní kroužky, zájmová sdružení, kulturní instituce zaměřené na děti apod. Na základě výsledků dotazníkového šetření bude vypracován metodický návod v podobě rad, návodů nebo tipů, a to nejen rodičům školáků. Projekt má zdůraznit nezastupitelnou roli volnočasových aktivit v životě dítěte.

Závěr

Měnily se doby i náhledy na mládež. Ale přinejmenším od Johna Locka, 17. století až 19. století, máme k dispozici literárně doložené názory, že mládež je třeba zaměstnávat, vytrvale a neustále, neboť jinak nejen pustne a obtěžuje, ale společnost i ohrožuje. Teprve moderní doba zformovala poměrně něžné heslo – „kdo si hraje nezlobí“, kde je vyslovený obecný

společenský požadavek: zaměstnejte děti po školním vyučování, zaměstnejte je užitečně a ušlechtilě, zaměstnejte je výchovně (Sýkora,2003).

Člověk od narození má v sobě určitou dávku agresivity. Musí se prodat porodními cestami a bez určité dávky agresivity by se ani nenarodil. Záleží ale na rodině a společnosti obecně, aby tato „zdravá“ agresivita nepřerostla v kriminální násilí a brutalitu. Východiskem k řešení problému kriminality dětí a mládeže by mohlo být větší zaměření, a to již na jednotlivých územních samosprávách, na výchovu nejen dětí ale i rodičů samotných. Pro rodiče by bylo jistě přínosné realizovat kurzy, které by se zabývaly výchovou dětí obecně (jak mají správně reagovat a přistupovat v určitých situacích ke svým dětem) a také by se zabývaly pomocí při výchově ve volném čase (výběr správného kroužku, zájmového zařízení, tak aby dítě nebylo přetěžováno a zároveň jeho volný čas byl hodnotuplně využit).

RESUMÉ

Svou práci na téma volný čas dětí a mládeže jako prevence kriminality jsem si vybrala proto, že v posledních letech narůstá trestná činnost jak majetková, tak násilná, přičemž dětská krutost je stále větší.

Mnoho rodičů nevěnuje při výchově svých dětí tolik času, kolik by měli. Děti si svůj volný čas tráví po svém, nudí se, jsou vystaveny různým nástrahám a patologickým jevům jako je například alkoholismus, drogy, sexuální násilí, tabakismus. Je proto velmi důležité, a pro celou společnost potřebné, od útlého věku děti vést a seznamovat se zásadami bezpečného chování a usměrňovat jejich aktivity ve volném čase. Pokud budou děti vedeny k určitým kladným morálním hodnotám a budou umět s nimi zacházet, bude to mít jistě kladné odezvy nejen pro ně samé ale především i pro celou společnost.

ANOTACE

Ivana Burianová. Volný čas dětí a mládeže jako prevence kriminality. Brno:2006 stran 43.

Tato práce je zaměřena na volný čas, jako jednu z významných hodnot lidského života. Vedení dětí a mládeže k hodnotnému využívání jejich volného času je jedna z cest prevence kriminality.

Klíčová slova:

volný čas, pedagogika, mládež, násilí, děti, kriminalita, rodina, prevence

ANNOTATION

Ivana Burianová. Free time children and teen-ager as preventinal of criminal offences. Brno pages 43.

This Work is dedicated to free time, as one of important values of human life. Making kids and youth to use their free time on valuable things is one of many ways how to prevent criminality.

Key words:

free time, pedagogy, iouth, violence, kids, kriminality, family, prevention

Seznam použité literatury:

- 1) BARGEL, M. Didaktická technologie. Brno: IMS, 2003.
- 2) BLAŽEK, B. Venkov města média. Praha: Slon, 1998.
ISBN-80-85850-59-1
- 3) JEDLIČKA, R., KOŤA, J. Analýza a prevence sociálně patologických jevů. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-555-8
- 4) KAUFMANNOVÁ- HUBEROVÁ, G. Děti potřebují rituály. Praha: 1998.
ISBN 80-7178-203-3
- 5) KOMENSKÝ, J. A. Informatorium školy mateřské. Praha: 1964.
ISBN 14-015-64
- 6) KONÍČEK, T. Zkušenosti policistů z preventivní práce v ČR. Praha: Odbor prevence kriminality MV, 1999. ISBN 80-85821-78-8
- 7) MATOUŠEK, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Slon, 1993.
ISBN 80-901424-7-8
- 8) Ministerstvo vnitra, Strategie prevence kriminality na léta 2004-2007, Praha: MV, odbor prevence kriminality, 2004
- 9) NEŠPOR, K., CSEMY, L. Alkohol, drogy a vaše děti. Praha: Sdružení FIT IN - Rodiče proti drogám, 2003.
- 10) PÁVKOVÁ, J. a kol. Pedagogika volného času. Praha: Portál, 1999.
ISBN 80-7178-295-5
- 11) PERNICA, R. Didaktická technologie. Brno: IMS, 2002.
- 12) SAK, P. Proměny české mládeže. Praha 2000. ISBN 80-7229-042-8
- 13) SPOUSTA, V. et al. Teoretické základy ve volném čase. Brno: MU, 1994.
ISBN 80-210-1007-X
- 14) SPOUSTA, V. Základní výchovní činnosti třídního učitele. Brno: 1993.
ISBN 80-210-0552-1
- 15) SÝKORA, F. Vybrané metody výuky všeobecně vzdělávacích předmětů. Brno: IMS, 2003.

- 16) ŘÍČAN, P., PITHARTOVÁ, D. Krotíme obrazovku. Praha: 1995.
ISBN 80-7178-084-7
- 17) VÁŽANSKÝ, M. Základy pedagogiky volného času. Brno: 2001.
ISBN 80-86384-00-4
- 18) VÁŽANSKÝ, M. Volný čas a pedagogika zážitku. Brno: 1993.
ISBN 80-210-0428-2
- 19) VERDON, J. Volný čas ve středověku. Praha: 2003. ISBN 80-7021-543-7

Další použité zdroje:

- časopis Instinkt č. 14/IV
- Internet
 - a) www.ceskenoviny.cz/domov/index.php?id=118048
 - b) www.psychologie.cz
 - c) <http://crdm.adam.cz/view.php?cisloclanku=2005092601>

PŘÍLOHA

Naše nabídka programů pro nejmenší děti:

**Programy pro děti od tří let, které nechodí do
školky - dopolední *Sluníčka* anebo *Hrajeme si
na školku*...**

Hodinový program her, malování, rozvíjení
vyjadřovacích schopností dětí a nácvik pobytu
v kolektivu pro děti od tří let. Maminky si zatím
mohou y klidu nakoupit nebo si zajít na kávu ...

Pondělí 9.30 - 10.30 nebo 10. 45. - 11.45

Středa 9.30 - 10.30 nebo 10.45 - 11.45

Čtvrtek 9.30 - 10.30 nebo 10.45 -11.45

Neplatíte žádné předplatné, hodinová platba 80,-
Kč jako vloni, děti potřebují jen bačkorky.

**Odpolední *Sluníčka* pro děti od čtyř let - pro malé
školáčky z mateřské školky (ale i děti, které jsou
doma s maminkami).**

Hodinka malování a tvoření, děti se budou učit
pracovat s barvami, výtvarnými pomůckami, vše,
co se jim hodí v první třídě školy.

Pondělí 13.30 -. 14.30

Hodinová platba 80,- Kč

Na všechny tyto programy můžete přijít bez objednání.

PŘÍLOHA

Nevíte co s volným časem svých dětí?

Dejte je k nám do kroužku a kurzu, které naše sdružení pořádá pro děti ale i dospělé!
Hezké prostředí dobří lektoři a rozumné ceny.

**Studio Inspirace, Kučerova 14, Cerný Most
(asi 100 m od konečné metra B směr CČM)**

tel. : 776046112, 281918473,

e-mail: inspirace@ecn.cz, www.obcanskainspirace.ecn.cz

Začínáme v týdnu od 12. září a volné jsou tyto kurzy a kroužky:

- **výtvarné dílny**, výtvarné experimenty pro děti od 5 do 13 let;
- hudební dílny - **flétnička** pro děti od 5 let, **flétna** pro děti škol. věku začátečníci i pokročilí;
- **folková kytara k táboráku** pro děti od 8 let - začátečníci - pokročilí;
- **Sluníčka** - odpolední programy pro děti od tří let (hry, zpívání, výtvarné a další činnosti);
- **dramatická dílna** - Divadýlko - pro děti školního věku se zájmem o divadlo, průprava hlasová i pohybová, drobné etudy, hry, vystoupení;
- **šachy** pro děti od 7 let - začátečníci i pokročilí;
- **Ekokroužek** - hry a aktivity pro děti se zájmem o přírodu - **pro děti od 8 let - otevřený klub pro děti, díky podpoře MHMP je zdarma;**
- **angličtina hrou** pro děti předškolního věku - max. 5 dětí ve skupinkách;
- **doučovací jazykové kroužky pro děti školního věku** - 4. až 6. třída, pro děti, se kterými se rodiče nemohou učit angličtinu - lektorka dělá s dětmi úkoly, probírá školní látku, procvičuje, vysvětluje apod. - malá skupinka dětí ;
- **angličtina pro maminky na MD a ženy**, které nastupují do zaměstnání a potřebují jazykové znalosti - skupinky pro začátečnice a mírně pokročilé, česká učebnice, osvědčená lektorka ;
- **kurzy "na míru" přípravné kurzy pro děti, které budou dělat přijímačky na osmiletá gymnázia, doučování skupinek dětí apod.;**

Dopolední programy pro děti:

- **Sluníčka aneb Hrajeme si na školku** - pro děti od 3 let, hodinka malování a her zaměřená na rozvoj schopností dítěte a adaptabilitu v kolektivu, tři dny v týdnu dopoledne, bez předplatného - cena 80, Kč, za hodinu. Akce pro rodiče, výroba dárek atd.

Bližší informace (časový rozpis kroužků, ceny, program, atd.) Vám rádi sdělíme na výše uvedených tel.. číslech, najdete je na webu nebo se přijďte k nám podívat a informovat!

Máme otevřeno pondělí - čtvrtek 10.00 - 18.00 , pátek 10.00 - 16.00.

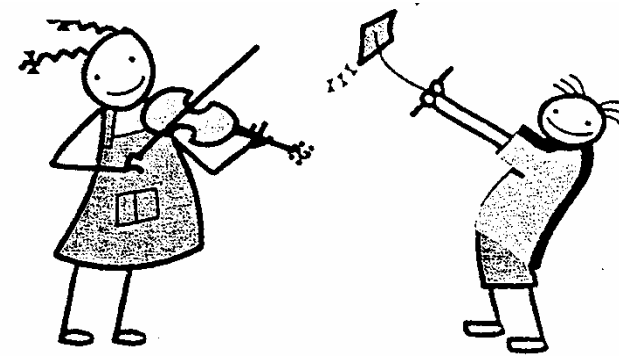
PŘÍLOHA

Sdružení Občanská inspirace - Studio Inspirace

Kučerova 14, Černý Most, tel.:281918473, 776046112

inspirace@ecn.cz. www.obcanskainspirace.ecn.cz

Kroužky a kurzy pro děti i dospělé

Od února 2006 doplňujeme a otevíráme tyto kroužky a kurzy:

- Dopolnední kroužky pro děti od 2 a pul roku: Sluníčka a Trpaslíci (pondělí, středa dopoledne - kreslení, zpívání, hry, nácvik pobytu v kolektivu)
- Sluníčka pro malé školáčky (pondělí odpoledne - kreslení, zpívání)
- Šachy pro začátečníky i pokročilé (úterý, děti od 7 let)
- Výtvarné dílny (pondělí, čtvrtek, skupinky pro děti od 7 let)
- Folková kytara pro začátečníky i pokročilé (úterý, čtvrtek)
- Flétna pro začátečníky i pokročilé (středa, čtvrtek, děti od 7 let)
- Angličtina hrou pro nejmenší děti - začátečníci, pokročilí (čtvrtek, děti od 7 let)
- Doučování školní angličtiny (čtvrtek,děti 5. ,6.,7. třída ZŠ)
- Angličtina pro maminky (úterý nebo středa večer, začátečnice, pokročilé)

Kroužky začínají od ÚNORA. pro více informací a přihlášky přijďte k nám do Studia Inspirace nebo zavolejte. Po dohodě se můžete v lednu zdarma přijít podívat na výuku či kroužek, který Vás zajímá!